

22.9.2025

kirjaamo.stm@gov.fi

HE 86/2025

HUS-yhtymän lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

HUS-yhtymä kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia siltä osin, kuin se koskee hyvinvointialueen (ml. HUS-yhtymä) varautumista poikkeusoloihin ja Suomen puolustuksen tukemista. Esitetty sääntely täsmentäisi velvollisuutta varautua valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisiin poikkeusoloihin eli sotilaalliseen hyökkäykseen tai sen uhkaan.

Tiivistelmä

Esitetty sääntely on kannatettava ja tarpeellinen, sillä se vahvistaa varautumistoimia, joita jo nykytilanteessa tehdään yleisen varautumisvelvollisuuden (valmiuslain 12 §, hyvinvointialuelain 150 §, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 50 §) nojalla ja joihin liittyvät perusteet nykyisellään ovat tietyiltä osin epäselviä ja rahoitus riittämätön. Toimeenpanossa tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esitetyn sääntelyn mukaiset uudet tehtävät yhteensovitetään tiivistä hyvinvointialueen (ml. HUS-yhtymä) sosiaali- ja terveydenhuollon muuhun varautumiseen ja olemassa olevan lain 51 § mukaiseen valmiussuunnittelun ohjaukseen yhteistyöalueella. Toimeenpanossa tulee myös kiinnittää erityistä huomiota esitetyn sääntelyn mukaisen erillisrahoituksen pitkän aikavälin suunnitteluun ja ennakointiin sekä hyvinvointialueiden (ml. HUS-yhtymän) tosiasiallisiin mahdollisuuksiin käsitellä salassa pidettävää erillisrahoitusta budjetoinnissaan ja taloussuunnittelussaan. Asiaan olisikin hyvä ottaa tarkemmin kantaa ja ohjeistaa rahoituksen sekä investointien toteutuksesta erikseen annettavassa valtioneuvoston päätöksessä.

Lausunnon yleiset havainnot ja perustelut

Ehdotuksessa uusien, aseelliseen hyökkäykseen varautumiseen liittyvien tehtävien rahoitukseen osoitetaan erillinen rahoitus. Esitys velvoittaa hyvinvointialueita (ml. HUS-yhtymä) suunnittelemaan toimintaansa siirrettävissä tai suojaan sijoitetuissa toimitiloissa.

22.9.2025

Esityksellä mahdollistettaisiin uusien tilojen rakentaminen tai olemassa olevien tilojen varustelu vastaamaan uutta käyttötarkoitusta. Erillinen rahoitus edellä mainittujen velvoitteiden toteuttamiseksi onkin erityisen tärkeää, jotta velvoitteet voidaan asianmukaisesti toteuttaa. HUS-yhtymä haluaa korostaa tehtävien ja rahoituksen valtakunnallisen koordinaation merkitystä.

Uusien tehtävien erillisrahoitus on tarpeellinen. Siihen liittyy kuitenkin tiettyjä riskejä, jotka tulee huomioida toimeenpanossa. Yleiskatteelliseen rahoituksen piiriin jää myös muita varautumiseen liittyviä tehtäviä. On varmistettava, etteivät uudet tehtävät ja niiden erillisrahoitus heikennä yleiskatteellisella rahoituksella tehtävää yleistä varautumista muihin uhkamalleihin. Valmiuden ja varautumisen erityisrahoituksen alaiset tehtävät tulisi selkeästi ja tarkasti määritellä. Vaikka sotilaallisen voiman käytön uhkamalliin liittyy kiistatta tiettyjä erityisiä tarpeita ja varautumistoimenpiteitä, tulee sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista kuitenkin pyrkiä kehittämään kokonaisuutena. Uusien tehtävien erillisrahoituksesta huolimatta henkilöresurssit ja osaaminen uusien suorituskkyjen kehittämiseen ja toimeenpanoon hyvinvointialueiden kaltaisissa suurissa organisaatioissa ovat rajalliset. Tällöin on vaarana, että spesifit uudet tehtävät ja niiden erillisrahoitus ohjaavat käytettävissä olevat varautumisen resurssit juuri näihin, muun yleiskatteellisen rahoituksen piiriin jäävän varautumisen kustannuksella. Valtioneuvoston päätöksessä olisi hyvä tarkemmin ohjeistaa rahoituksen ja investointien toteutuksesta sekä niihin liittyvistä menettelytavoista.

Esityksen mukaisesti kunkin varainhoitovuoden rahoituksesta päätettäisiin sitä edeltävän vuoden loppuun mennessä ja maksatus tapahtuisi yhdellä suorituksella. Tämä tarkoittaisi todennäköisesti rahoitustarpeen ennakointia, ts. esimerkiksi koulutustarpeet ja -määrät tulisi olla tiedossa hyvissä ajoin edellisenä vuonna. Seuraavan vuoden rahoituspäätöksen lisäksi hyvinvointialueilla tulisi olla käytettävissä pidemmän aikavälin yleissuunnitelma tulevista tehtävistä, jotta toimintaa voidaan suunnitella ennakoiden ja muu varautuminen huomioiden.

Esityksessä painottuu hyvinvointialueiden yhteinen suunnittelu, koulutus ja harjoittelu Puolustusvoimien ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa. Esitetyssä sääntelyssä on myönteistä, että esityksessä mainitulla mekanismilla kansallisesta puolustussuunnittelusta ja Pohjois-Atlantin liiton puolustussuunnittelusta saadaan laadulliset ja määrälliset perusteet sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelulle. HUS-yhtymä painottaa, että näiden tehtävien toimeenpanossa tulisi olla perustana viiden yhteistyöalueen ja niillä tehtävän sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelun ohjaaminen. Muutoin on vaarana, että esitetyn

22.9.2025

sääntelyn mukaiset uudet tehtävät eriytyvät muusta varautumisesta ja valmiussuunnittelu hajautuu eri toimijoille. Viiden yhteistyöalueen ja niillä tehtävän valmiussuunnittelun ohjauksen lisäksi on huomioitava HUS-yhtymän merkittävä rooli valtakunnallisten erillis-tehtävien osalta.

Ehdotetun 53 b §:n, erityisesti sen 2 momentin tarkoittaman Puolustusvoimien ja Pohjois-Atlantin liiton kanssa tehtävän yhteisen suunnittelun, koulutuksen ja harjoittelun suhde nykyisen lain 51 §:n mukaiseen valmiussuunnittelun ohjaukseen yhteistyöalueella jää esityksessä epäselväksi. Toimeenpanossa tulisi varmistaa, että esitetyn sääntelyn mukainen aseelliseen hyökkäykseen varautuminen yhteensovitetaan muuhun valmiussuunnitteluun hyvinvointialueiden, yhteistyöalueiden ja kansallisella tasolla.

Esityksen mukaiseen henkilöstön kouluttamiseen liittyy erillisrahoituksesta huolimatta todennäköisesti merkittäviä toiminnallisia haasteita työvuorosuunnittelun ja sijaisjärjestelyjen osalta. Esityksessä kuvailtu koulutusmalli tulisi suunnitella ja toteuttaa siten, että sotilaallisen voiman käytön uhkamallin ensisijaisuudesta huolimatta koulutus palvelisi mahdollisimman hyvin myös muun varautumisen tarpeita ja olisi yhteensovitettu sen kanssa. Muussa tapauksessa niukkojen henkilöresurssien kanssa kamppailevan sosiaali- ja terveydenhuollon tosiasialliset mahdollisuudet kouluttaa ja harjoituttaa henkilöstöä varautumiseen ja valmiuteen kuluvat todennäköisesti edellä mainittuun sotilaallisen voiman käytön uhkamallin tarpeisiin, muun varautumisen ja valmiuden kustannuksella. Esityksen yhteydessä on korostettava yhteistyön ja suunnittelun merkitystä. Tällöin hyvinvointialueiden näkökulmasta koulutuksesta ja varautumisesta voidaan luoda jopa henkilöstön pito-voimatekijä.

Esitetty sääntely keskittyy terveydenhuoltoon, ja siinä esitetyt tehtävät koskevat terveydenhuollon toimitiloja ja toimintoja, ensihoidon resursseja ja materiaalista varautumista. Esityksessä on rajattu ns. virka-apu pyynnön koskevan terveydenhuollon virka-apua. On kuitenkin huomioitava muualta saatujen kokemusten mukaan muun muassa traumaperäiset stressihäiriöt ovat keskeinen haaste yhteiskunnan kriisinkestävyyden kannalta ja siten vaikuttavat olennaisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollon kykyyn tukea maanpuolustusta.

HUS-yhtymä

Helsingissä 22.9.2025

22.9.2025

Matti Bergendahl
toimitusjohtaja

Veli-Matti Ulander
vt. turvallisuus- ja valmiusjohtaja